

Nationale Parken in Vlaanderen

Door Georgette Leltz (NP Hollandse Duinen) en Janneke van Montfort (Nationale Parken Bureau)

In Vlaanderen heeft in 2021 de eerste selectie plaatsgevonden van gebieden die zich willen nomineren voor Nationaal Park. Vanuit de Vlaamse Nationale overheid is een beleidskader uitgeschreven voor het instellen van 4 Nationale Parken en 5 Nationale Landschapsparken. Na een eerste selectie in 2021, volgt een fase van opstellen van masterplannen en een definitieve toewijzing als Nationaal Park of Nationaal Landschapspark begin 2023.

Georgette Leltz en Janneke van Montfort zitten in de Vlaamse jury voor de aanwijzing van Nationale Parken en hebben de lessons learned op rij gezet. We hopen hiermee een bijdrage te leveren aan het op te stellen beleidskader Nationale Parken in Nederland.

De Vlamingen hebben het opgestelde beleidskader geënt op ervaringen uit hun omringende landen, w.o. Nederland. Hieronder eerst de lessons learned en een korte uitleg van het Vlaamse beleidskader Nationale Parken.

Ervaringen vanuit Vlaanderen

- + Onderscheid in (minimum) selectiecriteria op natuuromvang en –kwaliteit , (en mindere mate belevingskwaliteit en draagvlak) werkt goed, omdat daarmee de basis van de Nationale Parken, natuur en landschap, het uitgangspunt is en blijft.
- + Kwantitatieve selectiecriteria leiden wellicht tot boekhouden, maar in de selectie werkt het goed om de ‘topgebieden’ te onderscheiden van andere mooie gebieden. Wel van belang blijft dat ook nog naar het geheel en de ontwikkelpotentie gekeken wordt (zie ook hieronder bij ontwikkelperspectief in de tijd).
- + In de criteria is onderscheid gemaakt tussen (minimum) selectiecriteria en het toegroeien ernaar (bv nu minimaal 5.000 ha en na 20 jaar 10.000 ha). Dat geeft ontwikkelperspectief voor het gebied. De helderheid van het benoemen van dergelijke grenzen is zowel van belang voor de jury maar ook voor de partijen die een voorstel maken.
- + De management criteria zijn breder dan selectiecriteria, gaan ook in op regionale ontwikkeling, ontwikkeling beleving etc.
- + Gebieden krijgen de tijd (perspectief is 20 jaar) om aan de managementcriteria te werken, dat geeft ontwikkelperspectief.
- + Belangrijk is dat er tegelijkertijd aan Nationale Parken én aan Nationale Landschapsparken wordt gewerkt, die gelijkwaardig worden behandeld in aanpak, ondersteuning en financiering. Er is dus sprake van een helder gedefinieerd stelsel.
- + Gebieden krijgen ondersteuning en structurele financiering vanuit de Rijksoverheid én vanuit regio.
- + Inzet is 4 NPs vanuit een landelijke visie van Vlaamse overheid op het stelsel van verschillende gebiedslabels. dat geeft heel veel duidelijkheid aan de gebieden.

- Door het ‘wedstrijdelement’ krijg je ook verliezers. Dat kan tot terugval in de ontwikkeling van het gebied leiden. Door de gelijktijdige ontwikkeling van Landschapsparken wordt dit (deels) ondervangen.
- Uitgangssituatie in Nederland is anders dan in Vlaanderen. Wij hebben al 21 NPs en geen andere labels (meer).

Wat is een Nationaal Park Vlaanderen?

Een Nationaal Park Vlaanderen (hier ook kortweg ‘Nationaal Park’ of ‘Park’ genoemd) is een afgebakend gebied van voldoende grote omvang met een uitzonderlijke natuurwaarde en een internationale uitstraling.

Het beheer is gericht op het bereiken van een duurzame bescherming en ontwikkeling

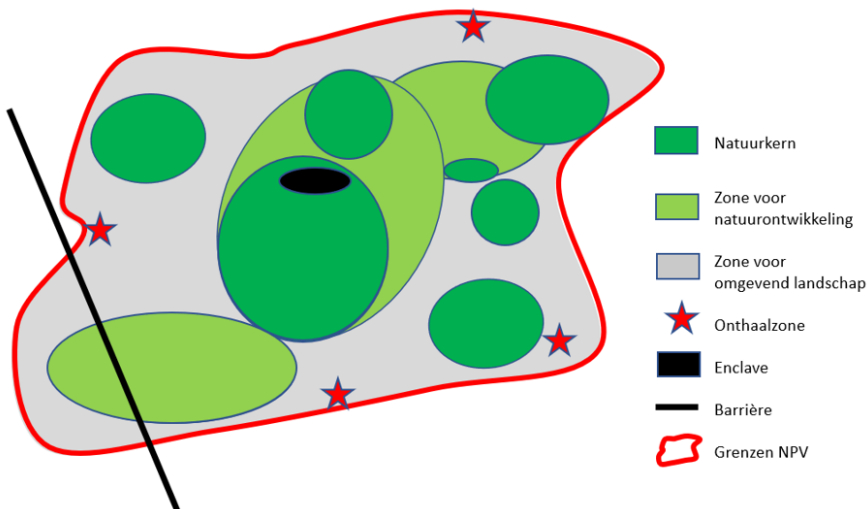
van landschapsecologische processen en de bijhorende ecosystemen, habitats en soorten tezamen met de gebiedscoalitie. Het unieke natuurlijke milieu, landschap en erfgoed bieden mogelijkheden tot toeristisch recreatieve ontwikkeling en promotie, echter steeds binnen de draagkracht van de natuur en haar omgeving.

Zones van een Nationaal Park Vlaanderen

Een Nationaal Park bestaat uit drie zones: een natuurkern, een zone voor natuurontwikkeling en zone voor omgevend landschap.

- **Natuurkern (NK)** vormt het hart van het Nationaal Park en bestaat uit één of meerdere deekernen met hoofdfunctie natuur.
- **Zone voor natuurontwikkeling** zijn 1 of meerdere zones gelegen binnen het Nationaal Park die op het moment van selectie geen deel uitmaken van de natuurkern, maar die aangeduid worden voor uitbreiding van de natuurkern tot 10.000 ha binnen een termijn van 20 jaar.
- **Zone voor Omgevend Landschap (ZOL)** zijn 1 of meerdere zones gelegen binnen een Nationaal Park die bestaan uit robuuste open ruimtes die ofwel noodzakelijk zijn om het Nationaal Park tot een landschapsecologisch - en recreatief samenhangend en functionerend geheel te maken, ofwel op zichzelf voldoende intrinsieke waarde hebben als landschap.

Verder onderscheiden we onthaalzones, enclaves en barrières. Onderstaande figuur toont deze verschillende componenten van een Nationaal Park.

Welke doelstellingen heeft een Nationaal Park?

We onderscheiden primaire en secundaire doelstellingen.

Primaire doelstelling

1. Het beschermen en versterken van de bijzondere biodiversiteit van het Park evenals de onderliggende ecologische structuren en bijhorende processen en in het bijzonder:
  - a. het beheren van het gebied in een zo natuurlijk mogelijke staat voor zover compatibel met punt b en c;
  - b. het in stand houden en herstellen van levensvatbare, ecologisch functionerende en voldoende veerkrachtige populaties van inheemse soorten; en
  - c. bijdrage leveren tot regionale en internationale natuurbehoudsdoelen inclusief bepaalde halfnatuurlijke landschappen.
2. Het beschermen van culturele waarde van het Park met inbegrip van de erfgoedwaarde, landschappelijke kwaliteiten.

3. Het ontwikkelen en promoten van toerisme en recreatie in en rond het park waarbij meerwaarde voor de plek, de lokale gemeenschappen, de ondernemers en de bezoekers wordt gecreëerd, echter zonder de draagkracht te overschrijden en met aandacht voor de spreiding in tijd en ruimte.
4. Via principes van co-creatie een bijdrage leveren aan de duurzame economische en sociale ontwikkeling van de bewonersgemeenschap en ondernemers in de onmiddellijke omgeving van het Park.

Secundaire doelstelling

1. Voorzien van ecosysteemdiensten en natuurlijke producten.
2. Kennisopbouw via divers wetenschappelijk onderzoek.
3. Aanbieden van mogelijkheid tot participatie in het beheer – en verhogen van betrokkenheid van bewoners en ondernemers.
4. Ondersteunen van de beheerders van het park met het oog op de ontwikkeling van de primaire doelen.
5. Het duurzaam ondersteunen van een lokale gebiedscoalitie die instaat voor het beheer en ontwikkeling van het park.

1.1 Criteria voor de Nationale Parken Vlaanderen

De erkenning als Nationaal Park Vlaanderen gebeurt a.d.h.v. twee type criteria.

- 1. Selectiecriteria worden getoetst in de conceptnota. Deze beschrijft de aanwezige, fysieke kenmerken van het voorgestelde gebied, met name: *de omvang en samenhang, de natuurkwaliteit, de unieke belevingswaarde en de erfgoedwaarde. Een gebiedscoalitie en een engagementsverklaring* van de kernpartners, die het Nationaal Park gaan waarmaken, is een vereiste. De kandidaten die aan de selectiecriteria voldoen komen terecht op een shortlist. Naargelang het beschikbare budget worden de kandidaten uitgenodigd om deel te nemen aan de volgende stap (= de beoordeling van de kandidaten).
Zonering via Natuurkern, Zone voor natuurontwikkeling en Zone voor omgevend landschap
  - Natuurkern wordt aangeduid o.b.v. groene en groengele gewestplanbestemmingen en SBZ (NATURA2000 gebied): dit zijn actueel geldende juridische beschermingen
  - ondergrens van 5000 ha **natuurkern** met uitbreiding binnen 20 jaar naar 10.000 ha in een **zone voor natuurontwikkeling**
  - voor een **(gewest)grensoverschrijdend project** volstaat de helft van bovenstaande ondergrens en groeipad
  - > 50 % natuurkern heeft (intentie tot) NBP type 4 (= **reservaatstatuut**), uitbreiding tot 75%, dit percentage is in lijn met de internationale standaarden van IUCN
  - > 50 % biologisch waardevol of beter
  - een **zone voor omgevend landschap** zorgt dat natuurkern en zone voor natuurontwikkeling landschappelijk en recreatief verbonden zijn
  - een voldoende scherpe **Unique Selling Proposition (USP)**, zowel op vlak van de natuurwaarden (representativiteit voor de ecoregio), de landschapswaarden en de erfgoedwaarden
2. Beoordelingscriteria worden getoetst op basis van een Masterplan en Operationeel Plan. *De potenties van het Nationaal Park en het niveau en de uitvoerbaarheid van de getoonde ambitie van de gebiedscoalitie worden hierbij beoordeeld.* De selectiecriteria dienen uiteraard nog steeds te voldoen. De beoordelingscriteria laten toe de kandidaten te vergelijken en te rangschikken. Slechts kandidaten die op elk beoordelingscriterium voldoende scoren, met name 60%, kunnen worden voorgelegd ter erkenning. Pas wanneer beide criteria voldaan zijn, kan een kandidaat worden voorgedragen ter erkenning als een Nationaal Park Vlaanderen. Een voldoende score geeft echter geen recht tot automatische erkenning.